

V souvislosti s vodou zahajujeme sérii příspěvků vztahující se k zemědělské aktivitě. Proč nenabídnout prostor začínajícím zemědělcům – například Janu Baštovi – ekologovi, kteří si uvědomují význam souvislostí v životním řetězci, kde půda není pouhým výrobním faktorem, ale živou složkou, k níž se musíme chovat odpovědně a ne ji exploatovat, jako se tomu děje po roce 1989 například přílišným užíváním chemie. Proč zrovna voda a zemědělci? Důvod je prostý: právě oni mají velký podíl na zadržování vody v půdě, které se také věnujeme. Snad poukazováním na dobrou praxi přinese odklon od průmyslového zemědělství, které se uchytilo v naší krajině. Přiznejme si – nejen oni jsou důležití pro zachování přirozeného rázu krajiny, života a i nás samých.

Natočeno v době koronavirové.

... Idea farmaření ...

MS: *Honzo, jsi ekolog, jak si přišel k touze hospodařit na zemědělské půdě? Odhodlal ses ke koupi i pronájmu půdy. Zrálo to v tobě pozvolna? Jaké byly impulsy?*

JB: Máme zájem hospodařit. Koupili jsme zemědělská půda u obce Oseček v Polabí s přidruženou meliorační strouhou. Je to pouze 4000m². Ale po prvním rozhovoru s Lukášem Rudolfským, když jsem se byl domlouvat na praxi v rámci Farmářské školy (o tom ještě bude řeč), jsme si s manželkou řekli, že je potřeba hlavně začít.

MS: *Vybral sis vlastnictví na frekventovaném místě, že?*

JB: Ono, člověk si moc nemůže půdu vybírat. Ceny jsou přestřelené, tak je třeba sáhnout po tom, co rozumného se nabízí. Ano, obcí prochází velká silnice. Tento pozemek je situován, ale u polní cesty mezi Osečkem a Sokolčí, tedy člověk se k němu může dostat snadno, ale rušno na něm není. Přístup na pozemek pro nás byl klíčovým faktorem při koupi. Pole jsou rozdělena nesmyslným způsobem. Čím horší má pozemek napojení na cestu, tím nižší je opravdová cena pozemku. Dalším klíčovým faktorem pro nás bylo to, že na pozemek nebyla uzavřena žádná pachtovní smlouva, takže můžeme na pozemku již začít pracovat.

MS: *Jakékoliv další jednání, například o přístupu na pozemek nebo vypovězení pachtovní smlouvy oddalují možnost začít.*

JB: Jezdím na vinice u Kutné Hory a na jedné z vinic se nachází pozemek pěti majitelů. Jeden z nich žije v Americe. Další majitelé se domnívají, že bude možné na pozemku stavět...

MS: *Zemědělská aktivita je jediným motivem vlastnictví půdy? Zmiňme – pocházíš z polabské vesnice Kouty, kde se v minulosti nacházel velký rybník. Možná prostředí, v němž jsi vyrůstal, podnítilo zájem o tyto věci.*

JB: Už když jsem šel studovat obor ochrana životního prostředí, ptal jsem se, co mohu udělat pro jeho ochranu! Pozvolna jsem začal víc přemýšlet v kontextu krajiny Poděbradska, poněvadž ji znám důvěrněji. Ta je zemědělská.

MS: *Jak důležité je stanovit si limity svých aktivit – prostorově, časově a také s pocitem vnitřního smyslu. Přišel impuls od rodičů, či od ochránců přírody?*

JB: Rodina mě velmi podporuje a dává mi volný prostor. Spíše od ochrany přírody. Právě hospodaření zahrnuje mnoho prospěšných aspektů vztahující se k ochraně půdy.

MS: *Co těmi aspekty myslíš?*

JB: Vše týkající se vody, půdy, krajiny. Navíc člověk potřebuje pohyb v přírodě, dýchat čerstvý vzduch. Žít v sounáležitosti s přírodou, ročními obdobími.

MS: *Dívat se po tom, co mi náleží. Asi též vyvinout fyzickou sílu a přetvářet prostor ke svému obrazu, ale nenarušovat přírodní ráz krajiny. Inspiroval ses kolegy, hospodařícími alternativním způsobem?*

... Škola ...

JB: Přihlásil jsem se na Farmářskou školu, první dvě setkání proběhla v Kutné Hoře. Cíl spočívá v tom, aby si studenti založili farmu, statek.

MS: *Univerzita tě vybaví poznatky - ne praxí. V čem se liší tato škola ve srovnání s univerzitou?*

JB: Jedná se o alternativní vzdělání s důrazem na praxi. Univerzita klade důraz na teorii.

MS: *Jsou programy školy známy?*

JB: Jedná se o novinku a do programu se v prvním ročníku zapojilo asi 20 studentů - a to z celé České republiky.

MS: *Frekventanti kurzů usilují o hospodaření na své půdě.*

JB: Nezáleží na vlastnictví - budeme hospodařit i na pronajaté půdě. Některé obce - Praha i Žďár nad Sázavou již vypověděly smlouvy velkým konvenčním zemědělcům a nabízejí půdu jiným, ekologicky hospodařícím.

MS: *Asi nabídka přímo vám!*

JB: Rozhodně. Byl bych rád, pokud by tento trend mohl pokračovat i k nám. Nevím, zda vedení obce, poblíž které máme pole, není vázáno na tamní velký zemědělský podnik, to by pak mohlo být problematictější.

... Být zemědělcem ...

MS: *Působíš jako ochranář přírody, ekosystémový ekolog geologické služby. Nyní začínáš jako zemědělec. Víš, že tvoji rodiče vlastní půdu.*

JB: Půda mých rodičů je problematická, jelikož je pronajata velkou společností Poděbradská blata, kterou vlastní Agrofert. Vlastně se s tím nedá moc dělat. Můj otec by ji rád z pachtu vyňal, ale pole je vlastněno s dalšími třemi vlastníky. Je to rozdělené mezi několik polí. Již v roce 2020 jsem chtěl pole zpřístupnit. Zatím jsem nebyl úspěšný. Snad to půjde, ale jde o běh na delší trať nebo je třeba počkat na komplexní pozemkovou reformu v katastru.

MS: *Zpět k reakci tvých rodičů: co na tvé rozhodnutí být zemědělcem říkali?*

JB: Je dobré vlastnit půdu. Ať už se hospodaření bude dařit nebo ne, jde minimálně o rozumné uložení peněz, které tak nebudou ztrácet hodnotu.

MS: *Není odrazujícím faktorem dřina na poli?*

JB: Někteří k tomu tak přistupují. Hlavně starší generace má takovou reakci. Je pravda, že člověk by si mohl vybrat snazší cestu. Také jsme zaznamenali opačné reakce: „to vám závidím“, jelikož někteří odmítají sedět před počítačem a podílet se na vytváření virtuální reality.

MS: *Hlavně, abychom se nestali otroky světa počítačů. Možná tě inspiruje dotýkat se něčeho, co dává život, a zároveň užívat poznání k tomu, aby větší výnosy byly vždy v souladu s optimální ekologickou situací, pěstitelskými možnostmi a s ohledem na krajinu, v níž žijeme.*

JB: Poznání nám v současnosti pomáhá porozumět některým věcem, kterým jsme v minulosti nerozuměli.

MS: *Můžeš být konkrétní?*

JB: Že rostlina má větší výnos, mnohdy znamená, že má menší kořeny a méně prorůstá do půdy, méně tam produkuje kořenové výměšky, v nichž se nachází velké množství uhlíku a rostlina dodává půdě energii, čímž živí mikroby – a ty pomáhají utvářet strukturu půdy. Pomáhají, aby jí voda mohla procházet a vše fungovalo. Před 100 lety by si někdo řekl: mám menší výnos – něco je špatně, používám špatnou odrůdu, avšak jeho odrůda možná „pečovala“ o půdu.

MS: *Zemědělec by se na své hospodaření měl dívat z odpovídající perspektivy.*

JB: Ano, zemědělská práce se netýká pouze výnosů, ovšem nachází se tam mnoho „ekosystémových služeb“.

MS: *Přistupuješ ke svému budoucímu životu jako ke službě? Jsi věřící a Kristus přece sloužil.*

JB: Jedná se pro mě o součást naplnění osobního poslání. Je možné, že se s časem bude měnit. Lidé jedí a mnozí mají zájem, aby jídlo bylo zdravé a jeho pěstování neničilo životní prostředí i vodu, protože rezidua zemědělských hnojiv a pesticidů přechází do vody.

MS: *Ano, naše potraviny jsou chemické – ne biologické. Jak na tvé rozhodnutí reagovali spolužáci?*

JB: Někteří se obávají, zda to bude ekonomicky fungovat. Ale obecně řečeno mě podporují. Dokonce sami iniciovali brigádu a přijeli nám na pomoc s přípravami pozemku.

MS: *Začínající zemědělec by neměl žít ve snových představách, ale měl by mít pevnou půdu pod nohama. Následovat fungující příklady. Říkal jsi mi o farmě v Jindřichovicích pod Smrkem. Nacházíš tam podporu?*

JB: Tam se nachází Farma Lukava a tamní hospodář společně vede Farmářskou školu. Takoví lidé mě motivují. Další podporovatel a inspirátor je zakladatel Vinných sklepů Kutná Hora – Lukáš Rudolfský. Ten když začínal, neměl žádné zkušenosti se zemědělstvím. Jeho otec hospodařil na čtyřhektarové vinici.

MS: *Málo, či mnoho pro vinici?*

JB: Hektary na vinici a obyčejném poli se liší. Otec Lukáše Rudolfského měl jednoho člověka, který pro něj dělal vše, co bylo potřeba. Ten používal hodně chemie – ať na ochranu rostlin, případně při výrobě vína. Lukáš Rudolfský nesouhlasil se starými postupy a přešel k ekologickému zemědělství. Připomínám – na počátku měl 4 hektary. Od začátku se vše učil. Nyní mají dohromady téměř 100 hektarů. Nemají jen vinice, ale i louky, pastviny, také ornou půdu.

MS: *Zde platí český příměr: kdo nelení, tomu se zelení.*

... Rozsah hospodářství ...

MS: *Jak uvažuješ o rozloze svého pole? Rozhodnutí bude asi odvislé od toho, co chceš na půdě*

pěstovat, aby ses uživil.

JB: Rádi bychom s manželkou hospodařili třeba na rozloze 10 hektarů, ale zatím budeme rádi, když zvládneme plochy, které máme. Budeme se na nich učit. Zjistíme, co funguje, co ne.

MS: *Jaké plodiny budeš pěstovat v úrodném Polabí?*

JB: Odpovím oklikou. Budeš-li pěstovat na půl hektaru zeleninu, dobře si vyděláš, ale budeš s tím mít hodně práce. Prodávat ji můžeš ideálně přímo spotřebiteli.

MS: *Vyžaduje to intenzivní práci během sezóny.*

JB: U zeleniny se považuje za podstatné mít závlahovou infrastrukturu, která bude pomáhat v období sucha. To my nemáme. Kdybych se chtěl živit pouze pšenicí či kukuřicí do výkupu, musel bych mít asi stovky hektarů.

MS: *Co bys nechtěl pěstovat? Čeho by ses a priori zřekl?*

JB: Zatím nevylučuji nic. Všechny rostliny mají prostor. Prozatím nebudeme schopni vypěstovat ty plodiny, jaké známe z velkých lánů. Rozhodně bychom se ze začátku nevěnovali řepce, kukuřici, pšenici, ani hrachu, ani dalším typicky polním plodinám. Ale uvidíme, co přinese Bůh, čas a zkušenosti. Chtěli bychom ze začátku dělat polykultury – smíšené kultury.

MS: *Co si pod tím člověk konkrétně představí? Polykultury jsou šetrné k půdě, na níž se hospodaří? Vzájemně se doplňují?*

JB: Nejextrémnější model polykultur by znamenal pěstování několika rostlin dohromady. Obtížně se ale ty plodiny pak sklízí.

MS: *Myslel jsem si, že v jedné části budeš pěstovat heřmánek, poté tam budeš mít mátu, dále meduňku atd. Jistě nezapomeneš na len. Postupně jednotlivá místa budeš proměňovat, jelikož každá rostlinka má svá specifika, která půdu obohatí. Nakonec takovou skladbou vegetace prospěješ nejen svému životu, ale zároveň i půdě.*

JB: Snad najdeme rovnováhu. Budeme se snažit nacházet rovnováhu.

MS: *Pamatuješ na vyjednávání i s ostatními farmáři?*

JB: Bylo by to vhodné, zatím to neděláme. Myslíme na to a máme zájem vytvořit platformu pro setkávání v Ekocentru Huslík, kde se budou moci scházet lidé (nejen farmáři), kdo chtějí ohleduplné, ekologické hospodaření podporovat. Jednání s Agro Sokoleč hospodařícím aktuálně na našem poli jsem se obával. Ale zatím proběhlo vše bez problémů, za což jsem vděčný.

... Český úředník ...

MS: *Nedílnou součástí farmaření je také jednání s úřady. Někteří k tomu přistupují v logice: Dobrá, necháme to velkým zemědělským subjektům – a to i z důvodu byrokracie. Co tě překvapilo při jednání s úřady? Mám na mysli rozhodovací lhůty katastrálního úřadu při přepisu parcel a podobné.*

JB: Kupovali jsme státní pozemek a za stát jednala společnost Přímý prodej půdy s.r.o. Jejich jednání bylo profesionální. Smlouva byla napsána jasně, ale problém nastal při ztrátě dopisu s ověřenými podpisy.

MS: *Takové listiny se posílají doporučeně! Proč se stát zbavuje i v roce 2021 své půdy? Právě jeho půda má sloužit jako náhrada – kompenzace za liniové stavby.*

JB: Zaslal jsem ji D+1. Dostal jsem alespoň od České pošty odškodné. Stát na půdě nebude hospodařit a společnost Národní zemědělský fond s.r.o. poskytuje půdu zemědělcům. Nemá-li půda žádného dědice, půda přechází na stát a tato instituce ho má ve správě.

... Scelování půdy ...

MS: *Vraťme se k tématu scelování půdy. Říkal si, že by tvůj otec měl zájem, jako vlastník půdy, požádat o vynětí ze správy společnosti Poděbradská blata – Agrofert? Co by to tedy znamenalo? Nemohli byste požadovat náhrady?*

JB: Naše situace je taková: většinový vlastník pozemku je právnická osoba – Farma Polabí majetková, což je společnost, jež skupuje zdejší pozemky. Podíl na vlastnictví půdy mají také někteří rodinní příslušníci. Oni se musí domluvit na jistém stanovisku a pak bychom měli přijít za Farmou Polabí majetkovou s návrhem. Rodinné vlastnictví půdy může dát dohromady hektar a půl, ale tátovo vlastnictví má rozlohu pouze půl hektaru. Závisí na rozhodnutí sourozenců, jestli by přistoupili na scelení. Farma Polabí by měla své pozemky a rodina Baštova rovněž své.

MS: *Podobnou cestou se vydal jihomoravský zemědělec Petr Marada žijící ve vsi Šardice. Cítí tvoji příbuzní touhu scelovat pozemky? Pracovat na půdě znamená přetvářet ji k udržitelné podobě – a ne tam pěstovat řepku.*

JB: Přiznávají, že jde o starost navíc.

MS: *Pro tebe půda představuje život.*

JB: Snad k půdě jako ke „starosti navíc“ nepřístupuje každý. V otázce scelování musíte někdy jít ke konkrétnímu vlastníkovi půdy a jednat s ním. Například okolo Poděbrad se nachází pozemky katolické i evangelické církve. Jedná se o větší půdní celky o rozloze 10 – 15 hektarů. To je také potenciální prostor. Poté zde je několik malých vlastníků, kterých je v nejbližším okolí místa, kde bydlím, asi dvacet.

MS: *Definuješ problém roztržitosti vlastnictví a neschopnost společné akce proti těm, kteří používají nešetrné způsoby obhospodařování půdy.*

JB: Časem se stane, že někteří z vlastníků budou vyžadovat změnu a doufám, že velké půdní celky budeme „narušovat“. Nedocílíme odchodu velkých zemědělců, ale doufám, že přijdou noví – a ti budou hospodařit na menší rozloze půdy. Doufám, že krajina bude tímto opatřením více rozmanitá. My osobně se zemědělství musíme nejprve naučit. Také závisí na politice státu, která nastavuje pravidla, podle nichž na orné půdě hospodaří ty největší podniky. Bude-li stát požadovat ohleduplnější přístup ke krajině, i ti velcí se tím budou muset řídit. Zde jsou šanci na změnu volby.

MS: *Nevím, jestli pan Babiš hraje podle pravidel. Nesmí se zapomínat na pravidlo z politické ekonomie, které tvrdí: regulovaný subjekt reguluje regulátora.*